

μεν νὰ διακρίνωμεν αὐτὰ τὰ δύο πράγματα. Εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως, τῶν φυσικῶν ὀργανισμῶν, δὲν ὑπάρχουν ἀνυπόστατοι φυσικαὶ ἢ ὀργανικαὶ πράξεις.

§ 9. Τὸ προσδίδοντὸς τὸ φυσικὸν, τοῦτο εἰς τὸ αἰσθητὸν περιστατικὸν τῆς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ συντελουμένης ἀνθρωπίνης πράξεως, τὸν χαρακτῆρα τῆς πολιτειακῆς πράξεως, τὸ ἀνυψοῦν αὐτὸν ἐκ τῆς σφράγας τῆς φύσεως εἰς Ἰδιαιτέραν, ὥπ' ἄλλων νόμων διεπομένην, σφράγαν, τοῦτο εἶναι τὸ νόημα τὸ δποίον προσλαμβάνει ἐκ τῆς ὑπὸ τῆς πράξεως ταύτης ὡς *Ισχυρᾶς* προϋποτιθεμένης τάξεως, τὴν δποίαν ἥδη καὶ καθωρίσαμεν ὡς πολιτείαν. Δυνάμεθα ὡς ἐκ τούτου τὴν τάξιν ταύτην νὰ ἀποκαλέσωμεν ὡς *νοητικὸν σχῆμα* (*Deutungsschema*), ὡς *Ιδανικὸν* σύστημα, τῇ βοηθείᾳ τοῦ δποίου ὠρισμένα πραγματικὰ γεγονότα κατανοοῦνται ὡς πολιτειακαὶ πράξεις, ἐφ' ὅσον διαπιστοῦται ἡ πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο σύμπτωσις αὐτῶν. "Οποιος δὲν αἰσθάνεται ἐαυτὸν ἀσφαλῆ παρὰ εἰς τὸν κόσμον τῆς φυσικῆς πραγματικότητος, δποιος φρονεῖ ὅτι μόνον, τὸ διὰ τῶν αἰσθήσεων γιγνωσκόμενον εἶναι «ἄληθὲς» καὶ πραγματικὸν, θὰ ἥδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τοῦ Ιδανικοῦ, νοητοῦ σχήματος κατανοοῦνται μόνον πραγματικὰ, δηλαδὴ μόνον διὰ τῶν αἰσθήσεων γνωστὰ γεγονότα καὶ θὰ ἥδύνατο νὰ ἴσχυρισθῇ, ὅτι πολιτεία δὲν εἶναι τὸ Ιδανικὸν σύστημα, τὸ κατάλληλον πρὸς κατανόησιν πραγματικῶν γεγονότων, ἀλλὰ εἶναι αὐτὰ ταῦτα τὰ πραγματικὰ γεγονότα, θεωρούμενα ἀπὸ τὸ ὠρισμένον τοῦτο σύστημα. Καὶ οὕτω θὰ ἔνομιζε, ὅτι ἔσωσε τὴν φυσικὴν πραγματικότητα τῆς πολιτείας. Ἀλλ' ὅμως εἰς τὶ χρησιμεύει αὗτη ἡ μικρὰ πλάνη, ἐὰν τελικῶς πρέπει νὰ ὅμολογήσωμεν, ὅτι τὰ «πραγματικὰ» αὐτὰ γεγονότα, ὡς *τοιαῦτα*, οὖδένα ἔχουσι πολιτειακὸν χαρακτῆρα, ὅτι ἡ πολιτειακὴ αὐτῶν ὑπόστασις ἀπορρέει ἐκ τοῦ Ιδανικοῦ συστήματος, ὅτι ἔδρεύει αὗτη ἐν τῇ Ιδανικῇ αὐτῇ σφράγα, διότι ὁ τιδήποτε οὖσιῶδες λεχθῆ περὶ πολιτείας, πρέπει πράγματι νὰ ἀφορᾷ τὴν πολιτειακὴν τάξιν, ἀκριβέστερον δὲ εἶπεῖν, πρέπει νὰ διατυπώῃ τὴν οὔσιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς πολιτειακῆς αὐτῆς τάξεως. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τῆς γενικῆς πολιτειολογίας.

§ 10. Ἡ πολιτεία δὲν διακρίνεται κατὰ τρόπον οὖσιαστικὸν ἀπὸ τὰς ἄλλας κοινωνίας, διὰ τοῦ δεοντολογικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος. Καὶ αἱ ἄλλαι κοινωνίαι ἔννοοῦνται μόνον ὡς δεοντολογικὰ συστή-

ματα. Ἡ οὖσία πάσης κοινωνικῆς ἔνώσεως δύναται να νοηθῇ μόνον
ώς δεσμὸς ἀποτελῶν τὸ ἴδιαίτερον νόημα τοῦ κοινωνικοῦ κανόνος
(Norm). Ἡ εἰδικῶς κοινωνικὴ ἔνώσεις, ἡ κοινωνικὴ πλοκὴ εἶναι ἐν
τῇ οὖσίᾳ της σύνολον ὑποχρεώσεων, εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς δεοντολογικῆς
τάξεως θεμελιωθεῖσα ὑποχρέωσις τῶν ἀνθρώπων πρὸς ώρισμένην
συμπεριφορὰν. Εἶται μάταία ἡ ἀναζήτησις τῆς οὖσίας τῆς κοινωνίας,
εἰς οἵασδήποτε καθαρῶς πραγματικὰς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπὸ τῆς
κατηγορίας τῆς αἰτίας διεπομένως σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ αὐτῆς
τῆς ἀπόψεως δὲν ἔξηγεται διατὶ μόνον ἡ σχέσις ἀνθρώπου πρὸς
ἄνθρωπον ἔχει κοινωνικὸν χαρακτῆρα καὶ διατὶ ὅχι ἡ σχέσις τοῦ
ἀνθρώπου πρὸς τὰ ζῶα ἢ πρὸς τὴν ἀψυχον φύσιν. Ἐὰν λάβωμεν
νῦν ὅψιν μόνον πραγματικὰς σχέσεις, ποῦ ἔχουν πάντοτε τὴν μορφὴν
αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, τότε δὲν ὑφίσταται μεταξὺ δύο ἀνθρώπων
«δεσμοὺς» οὖσιαδῶς διάφορος ἀπὸ τὸν ὑφιστάμενον μεταξὺ ἐνδές ἀν-
θρώπου καὶ ἐνδές δένδρου, τὸ δποίον ὑλοτομεῖται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον,
ἢ μεταξὺ μιᾶς φλογὸς οἰνοπνεύματος καὶ μιᾶς ὑπὸ αὐτῆς θερμανθεί-
σης καὶ διασταλείσης στήλης ὑδραργύρου. Μόνον διότι δὲν ἔχει νό-
ημα νὰ καταστήσωμεν ἄλλας σχέσεις ἐκτὸς τῶν σχέσεων τῶν ἀν-
θρώπων περιεχόμενον κανόνων (Normen), ἀντικείμενον φυσικέως;
αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἐννόμου τάξεως, πρέπει αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις νὰ πε-
ριορισθοῦν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοιαύτας, μόνον δι' αὐτὸ-
δ κοινωνικὸς δεσμὸς, εἰς τὴν ἀκριβῆ αὐτοῦ ἐννοιαν, εἶναι ἐννομος
δέσμευσις, ὑποχρέωσις. Μόνον ὑπὸ αὐτὴν τὴν προϋπόθεσιν ἐμφα-
νίζεται ἡ κοινωνία, ὡς ἀντικείμενον διάφορον τῆς «φύσεως» καὶ δύ-
ναται ἡ κοινωνικὴ θεωρία νὰ θεμελιωθῇ ὡς αὐτοτελῆς ἐπιστήμη ἐ-
ναντὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ὁλαι αἱ προσπάθειαι διαμορφώσεως
τῆς κοινωνιολογίας ὡς φυσικῆς ἐπιστήμης, ἀγούν εἰς τὴν διάλυσιν
αὐτῆς. Ἡ κοινωνιολογία πρὸς τοιαύτην κατεύθυνσιν παρασυρομένη,
μετατρέπεται κατὰ κανόνα εἰς ψυχολογίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦτο ἐφ'
δσον, ὡς τῇ ἀληθείᾳ συχνάκις συμβαίνει, ὑπὸ τὸ κάλυμμα δρολογίας.
εἰλημμένης ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, δὲν διατυπώνει ἡ θικοπολι-
τικὰς σκέψεις καὶ δὲν εὑρίσκεται οὕτω καὶ πάλιν ἐν τέλει εἰς τὸ
κόσμον τοῦ δέοντος. Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερεστέραν ἔξ-
τασιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἀντί-
θεσις ὅντος καὶ δέοντος, φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ νόμου, πραγμα-
τικότητος καὶ ἀξίας, κατ' οὓσίαν συμπίπτει μὲ τὴν ἀντίθεσιν φύσεως.

καὶ πνεύματος. Ὡς κοινωνικὸν φαινόμενον ἡ πολιτεία δὲν ἔχει τὴν θέσιν της εἰς τὸν κόσμον τῆς φύσεως, ἀλλὰ εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος.

§ 11. Ἐάν ἡ πολιτεία εἴναι, ὅπως καὶ δλαι αἱ κοινωνικαὶ μορφαὶ, τάξις τις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ συστήματος τῶν κανόνων, τότε παρίσταται ἡ ἀνύγκη νὰ διακρίνωμεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἄλλας κοινωνικὰς ὅλοτητας. Ἡ πολιτειακὴ τάξις διακρίνεται ἀπὸ τὰς λοιπὰς κοινωνικὰς τάξεις χυρίως διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἴναι ἐξαναγκαστικὴ τάξις. Τοῦτο δὲ εἴναι ἡ πολιτεία ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἔννοιαν καὶ ἢν ἡ κατάταξις ἐνὸς ἀτόμου εἰς αὐτὴν εἴναι, κατὰ ἓνα ώρισμένον τρόπον, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν εἰς αὐτὴν ὑποτεταγμένων ἀνθρώπων· τοῦτο τὸ ἔχει γοινὸν ἡ πολιτειακὴ τάξις μὲ ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις. Διότι ὁ χαρακτὴρ αὐτὸς δὲν συνίσταται κατὰ βάθος εἰς τίποτε ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ ἀντικειμενικὸν κῦρος τῶν κανόνων. Ἡ πολιτειακὴ τάξις εἴναι ἐξαναγκαστικὴ τάξις χυρίως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι εἴναι ἐξαναγκασμὸς ὑπὸ διατασσούσης τάξεως. Οἱ λανόνες της χαρακτηρίζονται διὰ τοῦ γνωρίσματος, ὅτι συνιστοῦν εἰδικὴν ἐξαναγκαστικὴν ἐνέργειαν, ἡ δποία, ὑπὸ ώρισμένας προϋποθέσεις, ἐκτελεῖται ὑφ' ἐνὸς ἀνθρώπου ἐναντίον ἐνὸς ἄλλου. Τὸ σχῆμα λοιπὸν τῆς ἐξαναγκαστικῆς αὐτῆς τάξεως εἴναι τὸ ἔξης. Ὅπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἔνας ἀνθρώπος συμπεριφέρεται κατὰ ώρισμένον τρόπον, τοῦτε πράττει ἡ ἀμελεῖ κάτι ώρισμένον, πρέπει ἔνας ἄλλος ἀνθρώπος, ποῦ εἴναι τὸ «ὅργανον,» τῆς πολιτείας, νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ τοῦ πρώτου μίαν ἐξαναγκαστικὴν ἐνέργειαν.

Τοιαῦται ἐξαναγκαστικαὶ ἐνέργειαι ὑπάρχουν δύο, δηλαδὴ ἡ ποινὴ καὶ ἡ ἐκτέλεσις. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐξαναγκαστικῆς αὐτῆς τάξεως εἴναι νὰ προκαλέσῃ τοιαύτην συμπεριφοράν τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ ἀποφεύγηται ὁ ἐξαναγκασμός. Κατὰ τὸ νόημα δὲ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ οἱ ἀνθρώποι πρέπει νὰ συμπεριφέρωνται ἔτσι, ὥστε ἡ συμπεριφορά των νὰ μὴν ἀποτελῇ τὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπακολούθησιν τῶν ἐξαναγκαστικῶν μέτρων. Ἡ συμπεριφορά τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὴν δποίαν ἀποβλέπει ἡ πολιτειακὴ τάξις, πρέπει νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ πολιτειακὴ τάξις ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὴν ἀρνητικὴν πρὸς τὴν πολιτειακὴν τάξιν συμπεριφοράν.

§ 12. Ἐντεῦθεν ἔξαγεται, ὅτι ὁ μηχανισμὸς τοῦ ἔξαναγκασμοῦ, (ώς τοιοῦτον δὲ χαρακτηρίζει κανεὶς συνήθως τὴν πολιτείαν) εἶναι ὁ ἕδιος μὲ τὴν τάξιν τοῦ δικαίου. Οἱ κανόνες, ποῦ ἀποτελοῦν τὴν πολιτειακὴν τάξιν, εἶναι οἱ κανόνες τοῦ δικαίου.¹ Ο κανὼν τοῦ δικαίου εἶναι ὁ καὶ ὧν τοῦ καταλογισμοῦ, δυνάμει τοῦ ὅποιου συγτελεῖται ὁ καταλογισμὸς πρόξεων εἰς τὴν πολιτείαν, ἢ ὅποια, ὡς ὑποχείμενον τῶν πολιτειακῶν ἐνεργειῶν, εἶναι μόνον ἢ προσωπικοποίησις τῆς τάξεως τοῦ δικαίου. Ἡ νομικὴ διάταξις εἶναι, ὡς εἰδικὸς νόμος δικαίου εἰς τὴν σφαιρὰν τοῦ δικαίου καὶ τῆς πολιτείας, τὸ ἀγάλυγον πρὸς τὸν φυσικὸν νόμον.² Όπως αὐτὸς ἔτσι καὶ ἐκεῖνος συνδέει, ὡς ὑποθετικὴ κρίσις, δύο γεγονότα πρὸς ἄλληλα. Τὰ δύο στοιχεῖα τῆς νομικῆς διατάξεως, ποῦ συνδέονται μὲ τὸ «δέον», εἶναι ἢ προϋπόθεσις τοῦ δικαίου (τὸ αἰτιολογοῦν γεγονός) καὶ τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα (τὸ αἰτιολογούμενον γεγονός). Τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα, ἥτοι ἡ ἔξαναγκαστικὴ ἐνέργεια, αὐτὴ ἢ εἰδικὴ ἀντίδρασις τοῦ δικαίου, εἶναι συνάμα καὶ ἡ εἰδικὴ δρᾶσις τῆς πολιτείας, ὡς ἐνὸς ἔξαναγκαστικοῦ μηχανισμοῦ, εἶναι ἡ πολιτειακὴ ἐνέργεια.³ ὁ δὲ ἀριθμῷ προπος, ποῦ ἔχει τὸν προορισμὸν νὰ ἐκτελῇ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, εἶναι ὅργανον τῆς πολιτείας. Ἐν τούτοις βραδύτερον θὰ δειχθῇ, ὅτι, ἐκτὸς τῆς τυπικῆς καὶ διὰ τὸ δίκαιον οὖσιώδους ἐννοίας τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ὅργανου τῆς πολιτείας ὑπάρχει, καὶ μία καθ'⁴ ὕλη καὶ περιεχόμενον ἐννοία τῆς πολιτειακῆς ἐνέργειας καὶ τοῦ ὅργανου τῆς πολιτείας καὶ συνεπῶς ἐκτὸς τῆς τυπικῆς ἐννοίας τῆς πολιτείας, ποὺ διὰ τὸ δίκαιον εἶναι οὖσιαστικὴ, ὑπάρχει καὶ ἡ καθ'⁵ ὕλη καὶ περιεχόμενον ἐννοία τῆς πολιτείας.

§ 13. Ἡ σημαντικὴ διαφορὰ μεταξὺ φυσικοῦ νόμου καὶ τοῦ νόμου τοῦ δικαίου, ποὺ ἐμφανίζεται ὡς νομικὴ διάταξις, συνίσταται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ τρόπος τοῦ συνδέσμου τῶν δύο γεγονότων, ἥτοι τοῦ αἰτιολογοῦντος καὶ τοῦ αἰτιολογουμένου, δὲν εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς αἰτίας, ὅπως εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, ἀλλὰ τὸ δέον τοῦ καταλογισμοῦ.⁶ Όταν δὲ ὀνομάζῃ κανεὶς αὐτὸν τὸν σύνδεσμον τῶν δύο γεγονότων, τὸν διὰ τοῦ δέοντος ἐπιτευχθέντα, καταλογισμὸν (προκειμένου βεβαίως περὶ κανόνος δικαίου), τότε ὁ καταλογισμὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ συστήματι τοῦ δικαίου ἡ τῆς πολιτείας, ἡ ἀνάλογος, πρὸς τὴν κατ' ἀνάγκην αἰτίαν, τὴν ἴσχυονσαν ἐν τῇ φύσει. Ἐκεῖνο, ποὺ ὡς τὰ τώρα ὠνομάζετο συνήθως καταλογισμὸς μόνον εἰς τὴν σφαιρὰν τοῦ ποινικοῦ

δικαίου, παρουσιάζεται εἰς τὸ ἔξῆς ώς μία εἰδικὴ περίπτωσις τῆς γενικῆς ἀρχῆς τοῦ καταλογισμοῦ καὶ εἶναι ἡ ποινὴ ἡ δποία ἐπιβάλλεται εἰς τὸ ἔγκλημα. Ἐπὸ τὸν καταλογισμὸν αὐτὸν ἐνὸς γεγονότος (τοῦ ἐνιόμου ἀποτιλέσματος) εἰς ἓνα ἄλλο γεγονός (τῆς προϋποθέσεως τοῦ δικαίου) πρέπει νὰ χωρισθῇ καὶ νὰ διακριθῇ ὁ καταλογισμὸς ἐνὸς γεγονότος εἰς τὴν ἐνότησα τῆς τάξεως (ὅλοκληρωτικὴ καὶ μερικὴ τάξις) ἐντὸς τῆς δποίας τὸ γεγονός αὐτὸ τίθεται ώς δεοντολογικῶς καταλογίσιμον δι’ ἐνὸς κανόνος. Ὁ καταλογισμὸς ἐνεργείας τινος εἰς τὴν πολιτείαν εἶναι μία περίπτωσις τοῦ τελευταίου αὐτοῦ καταλογίσμου, τὸ δέ πρόσωπον τῆς πολιτείας εἶναι τὸ περιληπτικώτατον, ἡ καθολικὴ προσωπικότης τοῦ δικαίου, ἐνῷ δὲ τὰ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα (ὑποκείμενα δικαίου) ἐμφανίζονται μόνον ώς προσωποποίησις μερικῶν νομικῶν διατάξεων. Ἀν συνοψίσωμεν εἰς μίαν μερικὴν διάταξιν δλους τοὺς κανόνας, ποὺ κανονίζουν τὴν συμπεριφορὰν ἐνὸς ἀνθρώπου, ἡ προσωποποίησις τῆς μερικῆς αὐτῆς διατάξεως ἀποδίδει τὸ καλούμενον φυσικὸν πρόσωπον. Ἀν δμως πρόκειται περὶ μερικῆς διατάξεως, καθωρισμένης καθ’ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον, καὶ ωμοίζούσης τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν μιᾶς πολλότητος ἀνθρώπων τότε ἔχομεν τὸ καλούμενον νομικὸν πρόσωπον. Ὅποκείμενον τοῦ δικαίου δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνεξάρτητός τις ὑπαρξίες, ἵσταμένη ἐναντὶ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, ἀλλ’ ἡ τάξις τοῦ δικαίου, εἴτε ώς δλον, εἴτε ώς μέρος, κατὰ τὴν προσωποποίησιν αὐτῆς. Ἐπίσης καὶ τὸ καλούμενον ὑποκειμενικὸν δικαίου δὲν εἶναι κάτι διάφορον ἀπὸ τὸ ἀντικειμενικὸν δικαιον, ἀλλ’ αὐτὸ τοῦτο, ἐμφανιζόμενον ὑπὸ μίαν εἰδικὴν ἔποψιν. Εἰς τὸ δικαιον κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ἐννοιαν, πρέπει νὰ συμπεριληφθῇ κυρίως ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις· εἶναι δὲ κανὼν τοῦ δικαίου ἀναφορικῶς πρὸς ἓνα ώρισμένον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἐφ’ δσον, ώς νομικὴ ὑποχρέωσις, ὑφίσταται διὰ τὴν συμπεριφορὰν ἐκείνην, τῆς δποίας ἡ ἀντίθεσις ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ κανόνος τοῦ δικαίου δριζομένης ἔξαναγκαστικῆς ἐνεργείας, τῆς ποινῆς καὶ τῆς ἐκτελέσεως. Ἡ νομικὴ ὑποχρέωσις δίδει συνεπῶς τὸ περιεχόμενον εἰς τὴν συμπεριφορὰν ἐκείνην, ποὺ προηγούμενως ώρισθη ώς ἡ συμπεριφορὰ ἡ ἐπιδιωκομένη ὑπὸ τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Ἀν δώσωμεν εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν, τὴν μօρφὴν ἐνὸς κανόνος — τοῦ ὅποίου τὸ κῦρος ἰσχύει ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, δτι ὁ ἔξαναγκασμός,

δινή τάξις τοῦ δικαίου δοίζει ύπό ωρισμένας προύποθέσεις, πρέπει νὰ ἀποφευχθῇ—έχομεν τὸν δευτερογενῆ κανόνα δικαίου. Ὁ πρωτογενῆς, ὁ τὸν ἔξαναγκασμὸν διατάσσων κανών, ἐμπεριέχει ώς προύποθεσιν διὰ τὸν ὑπὸ αὐτοῦ, ώς δεοντολογικῶς ἀναγκαῖον, τιθέμενον ἔξαναγκασμὸν, τὴν εἰς τὸν δευτερογενῆ κανόνα δικαίου ἀντιτιθεμένην συμπεριφοράν. Μπορεῖ δὲ κανεὶς πρὸς καλλιτέραν ἐποπτείαν νὰ ἔννοιη τὴν γενικὴν νομικὴν διάταξιν, τὴν περιλαμβάνουσαν καὶ τὸν πρωτογενῆ καὶ τὸν δευτερογενῆ κανόνα δικαίου, ώς ἔτι εἶδος διπλοῦ κανόνος· ύπὸ ωρισμένας προυποθέσεις ἔνας ωρισμένος ἀνθρωπὸς δέον νὰ συμπεριφέρεται κατὰ ἕνα ωρισμένον τρόπον· ἀν δῆμος δὲν συμπεριφέρεται ἔτσι, τότε δέον ἔνας ἄλλος ἀνθρωπὸς, τὸ δργανὸν τῆς πολιτείας, νὰ ἐκτελέσῃ ἐναντίον του, διὰ μιᾶς ωρισμένης διαδικασίας, μίαν ἔξαναγκαστικὴν ἐνέργειαν (ποινὴν ἢ ἐκτέλεσιν). Ὁ δευτερογενῆς κανὼν δικαίου, ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, εἶναι κατ' οὐσίαν περιττός· ἔκφραζει μόνον, πρὸς εὔκολωτέραν κατανόησιν, τὴν σχέσιν ἐκείνην, ποὺ ἔξαγεται ἡδη ἀπὸ τὸν πρωτογενῆ, κανόνα δικαίου, καὶ ποὺ ἐπὶ τοῦ προκειμένου χαρακτηρίζεται ώς νομικὴ ὑποχρέωσις. Κάθε νομικὴ διάταξις δοίζει συνεπῶς μίαν νομικὴν ὑποχρέωσιν. Ὁχι δῆμος καὶ δικαίωμα νομικόν, τὴν ἄλλην δηλαδὴ μορφὴν τοῦ δικαίου κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ἔννοιαν. Ηερὶ νομικοῦ δικαιώματος τότε μόνον δύναται νὰ γίνῃ λόγος, (ύπὸ τὴν ὅρολογικὴν σημασίαν τῆς λέξεως), δταν εἰς τὰς προύποθεσεις μὲ τὰς δποίας συνδέει ἥ νομικὴ διάταξις τὸ ἔννομον ἀποτέλεσμα συμπεριλαμβάνεται καὶ ἥ ἔκφρασις τῆς κατευθυνομένης εἰς τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ βουλήσεως ἐνδὲς ἀνθρώπου, ποὺ ἔχει συμφέρον διὰ το ἀποτέλεσμα. Καὶ μάλιστα, ἔτσι ὥστε ἥ τάξις δικαίου τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἔχοντος τὸ νομικὸν δικαίωμα πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ στραφῇ οὗτος ἐναντίον τοῦ ἔχοντος νομικὴν ὑποχρέωσιν.

§ 14. Ἀρχικῶς ἥ πραγματοποίησις τῆς ἔξαναγκαστικῆς ἐνέργειας, τῆς ποινῆς καὶ τῆς ἐκτελέσεως, μετεβιβάσθη ἀπὸ τὴν τάξιν τοῦ δικαίου εἰς ἐκείνους τῶν δποίων τὰ συμφέροντα, ποὺ ἀκριβῶς ἐπροστατεύοντο διὰ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, ἐπροσβάλλοντο. Οὕτω ὁ υἱὸς δ δποῖος, ἐνεκα τοῦ φόνου τοῦ πατρός του, ἐλάμβανεν «ἔκδίκησιν αἵματος» ἀπὸ τὸν δολοφόνον, οὗτω ὁ πιστωτής, δ δποῖος συνελάμβανε τὸν καθυστεροῦντα τὰ χρέη του ὀφειλέτην διὰ νὰ ἴκανοποηθῇ μὲ ωρισμένα ἐνέχυρα. Αὐταὶ εἶναι αἱ πρωτόγονοι μορφαὶ τῆς

ποινῆς καὶ τῆς ἔκτελέσεως' καὶ αὐταὶ ἀκόμη ἔκτελοῦνται «ὑπὸ ὅργανων». Διότι μόνον ὡς ὅργανον τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, τῆς διὰ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου ρυθμιζομένης κοινότητος, καὶ μόνον ἐπειδὴ ἔξηνσιοδοτεῖται πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, ἐπιβάλλει καὶ ἔκτελεῖ ὃ υἱὸς ἐπὶ τοῦ διόλοφόνου τοῦ πατρός του τὴν ὑπὸ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου προβλεπομένην ποινήν, καὶ ἐπιβάλλει ὃ πιστωτὴς εἰς τὸν ὄφειλέτην τὸν ὑπὸ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου προβλεπόμενον ἔξαναγκασμόν. Μόνον δι' αὐτὸ δὲν εἶναι αἱ νέαι αὐταὶ ἔξαναγκαστικαὶ ἐιέργειαι νέον ἀδικον. Ἀλλὰ εἰς τὴν πορείαν τῆς περαιτέρῳ ἔξελίξεως ἀφαιρεῖται ἡ ἔκτελεσις τῶν ἔξαναγκαστικῶν αὐτῶν ἐνεργειῶν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν παθόντων καὶ καθορίζεται ὡς ἀποκλειστικὴ ἐνέργεια εἰδικῶν ἀνθρώπων, ποὺ τοὺς χαρακτηρίζομεν ὡς πολιτειακὰ ὅργανα ὑπὸ τὴν στενωτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Ἡ ἔξελιξις αὐτὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κοινωνικῆς κατανομῆς τῆς ἔργασίας. Ἀν θέλῃ καὶ εἰς νὰ μεταχειρισθῇ τὴν λέξιν «πολιτεία» τότε μόνον, ὅταν ἐμφανισθῇ ἡ τοιαύτη κατανομὴ τῆς ἔργασίας τῶν λειτουργούντων ὅργανων πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἔξαναγκαστικῆς ἐνεργείας, δύναται χωρὶς ἀντίρρησιν νὰ πράξῃ τοῦτο. Μόνον πρέπει νὰ ἔχῃ πλήρη συνείδησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς πρωτογόνου τάξεως δικαίου, μόνον τεχνικὴ βαθμολογικὴ διαφορὰ καὶ διαστιώδης τοιαύτη ὑφίσταται.

Εἰς τὴν οὖσίαν τῆς ἐν προκειμένῳ ἀναφερθείσης ἔξελίξεως, ἐνυπάρχει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐνέργεια τῶν ὅργανων, τῶν λειτουργούντων μὲ τὴν κατανομὴν τῆς ἔργασίας, χαρακτηρίζεται ὡς ὑποχρέωσις ὡς καὶ τὸ ὅτι ἡ φιλικὴ ἀντίθεσις πρὸς τὴν καθ' ὑποχρέωσιν ἀναγκαίαν συμπεριφορὰν συνδέεται μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, τὴν πειθαρχικὴν ποινὴν, ποὺ διὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ πολιτειακοῦ ὅργανου εἰς τὴν στενὴν αὐτοῦ σημασίαν ἔχει ἐντελῶς εἰδικὸν χαρακτῆρα. Ὡς περιεχόμενον αὐτῆς τῆς ὑποχρεώσεως τῶν ὅργανων, τούτεστι ὡς λειτουργία αὐτῶν τῶν πολιτειακῶν ὅργανων, ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν, εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ κάτι ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποινὴν καὶ τὴν ἔκτελεσιν (π.χ. ἡ διαδικασία τῆς προπαρασκευῆς τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν). Τὰ πολιτειακὰ αὐτὰ ὅργανα, ποὺ πληρώνονται ἀπὸ ἕνα κεντρικὸν ταμεῖον καὶ ποὺ ὑποκύπτουν ὑπὸ ἕνα πειθαρχικὸν δίκαιον, μπορεῖ νὰ καταστοῦν ὑπόχρεα καὶ διὰ τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς προνοίας, τουτέστι δι' ὅλα ἔκεινα τὰ ἔργα ποὺ, ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν, τὰ

χαρακτηρίζει κανεὶς ως «διοίκησιν». "Αν ἐννοήσωμεν τὴν «πολιτείαν» ως τὸν μηχανισμὸν αὐτὸν τῶν πολιτειακῶν ὀργάνων, τῶν πολιτειακῶν ὑπαλλήλων, τότε δύναται ἔκτὸς τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης (ποὺ συνίσταται εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς ποινῆς καὶ τῆς ἐκτελέσεως καθὼς καὶ τὴν προπαρασκευαστικὴν διαδικασίαν των) νὰ ἀναπτύξῃ πολιτεία καὶ τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως. Κατ' αὐτὴν τὴν μέθοδον λοιπὸν προκύπτει, κατὰ διαστολὴν πρὸς τὴν τυπικὴν (formal) γενικὴν ἐννοιαν περὶ πολιτείας, ποὺ περιλαμβάνει τὴν τάξιν τοῦ ὅλου δικαίου, ἢ τὸ σύνολον τῶν γεγονότων τοῦ δικαίου, καὶ μία στενωτέρα κατὰ περιεχόμενον καθωρισμένη ἐννοια τῆς πολιτείας, ποὺ περιλαμβάνει μόνον ὁρισμένους κανόνας δικαίου ἢ ὁρισμένας πράξεις δικαίου. Ἐπίσης, ἔκτὸς τῆς τυπικῆς ἐννοίας τοῦ πολιτειακοῦ ὀργάνου, ποὺ ἐφαρμόζεται ἐφ' ὅλων τῶν πράξεων δικαίου, ἐμφανίζεται καὶ μία στενωτέρα, περιεχόμενική μόνον ἐννοια τοῦ πολιτειακοῦ ὀργάνου, ποὺ περιλαμβάνει μόνον τὰς πράξεις δικαίου, τὰς ἐκτελουμένας μόνον ἀπό ἀνθρώπους, ἔχοντας εἰδικὸν χαρακτῆρα, εἰδικὰς ἴδιότητας. Ἐν τούτοις ἢ τυπικῇ ἐννοια τῆς πολιτείας ἢ τοῦ πολιτειακοῦ ὀργάνου πρέπει, καθὼς αὐτὴ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἀνωτέρῳ ἀνάπτυξιν, νὰ θεωρεῖται καὶ νὰ ἰσχύῃ ως ἢ πρωτογενής, ως ἢ θεμελιώδης ἐννοια.

§ 15. Ὁ ἐν προκειμένῳ ἀναπτυχθεὶς ἰσχυρισμὸς, ὅτι πολιτεία καὶ δίκαιον συμπίπτουν, ἐπειδὴ ἡ πολιτεία ως τάξις εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τάξιν τοῦ δικαίου, εἴτε μὲ τὴν συνολικὴν, εἴτε μὲ τὴν μερικὴν τάξιν δικαίου, ἢ δὲ πολιτεία ως ὑποκείμενον, ως ὑποκείμενον δικαίου, ὃς πρόσωπον εἶναι μόνον ἡ προσωποποίησις τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, εἴτε τῆς συνολικῆς εἴτε τῆς μερικῆς τάξεως δικαίου, ὁ ἰσχυρισμὸς λέγω αὐτὸς ἀντιφάσκει πρὸς τὴν συνήθη ἀντίληψιν καθ' ἥν πολιτεία καὶ δίκαιον πρέπει νὰ ἐννοηθοῦν ως δύο διάφοροι, ἀν καὶ δύος δήποτε σχετιζόμεναι πρὸς ἀλλήλας διτότητες. Φαντάζονται τὴν πολιτείαν ως «φορέα», ως «δημιουργὸν», ως «ὑπερασπιστὴν» τοῦ δικαίου, ἐννοοῦν μάλιστα τὴν πολιτείαν, εἰ δυνατὸν, ως προηγουμένην χρονικῶς τοῦ δικαίου καὶ βραδύτερον, ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἵστορικῆς ζωῆς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ως αὐτοδεσμευομένην, ἀπὸ τὸ ἴδιον δίκαιον, ως ὑποτάσσουσαν οὕτως εἰπεῖν ἐάυτὴν εἰς τὰς ἀξιώσεις τοῦ δικαίου. Ἡ δρυθὴ θεωρητικῶς θεμελίωσις τῆς σχέσεως αὐτῆς δικαίου καὶ πολιτείας θεωρεῖται ως τὸ δυσκολώτατον πρόβλημα. τῆς θεωρίας τῆς πολιτείας καὶ τοῦ δικαίου, εἰς τὸ δποῖον μέχρι σή-

μερον δὲν κατωρθώσῃ νὰ δοθοῦν παρὰ ἀντιφατικαὶ λύσεις. Εἶναι δὲ τοῦτο αὐτονόητον· διότι ὁ δυῖσμος μεταξὺ πολιτείας καὶ δικαίου εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα παραδείγματα τοῦ ἀναδιπλασιαμοῦ τοῦ ἀντικειμένου τῆς γνώσεως, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι γεμάτη ἡ ἴστορία τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἐκεῖνο, ποὺ ἀποτελεῖ μόνον μέσον τῆς γνώσεως, πρὸς κατάληψιν τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς, ποὺ ἀποτελεῖ βοηθητικὴν μόνον παράστασιν, διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἑνότητα, ποὺ διέπει τὴν πολλότητα καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν σχέσεων, δηλαδὴ ὁ προσωποποίησις, μεταβάλλεται δογματικῶς εἰς αὐθυπόστατον ἀντικείμενον, καὶ ἔτσι ἀναδιπλασιάζεται τὸ ἀρχικόν ἀντικείμενον τῆς γνώσεως, καὶ δημιουργεῖται τὸ φαινομενικὸν πρόβλημα τῆς σχέσεως δύο ἀντικειμένων, ἐνῷ κατὰ βάθος ὑπάρχει μόνον ἔνα ἀντικείμενον. Φαινομενικὰ προβλήματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθοῦν ἵκανοποιητικῶς, ἀλλὰ μόνον νὰ διαλυθοῦν ὡς τοιαῦτα. Τὸ μεγαλοπρεπέστερον παράδειγμα ὡς πρὸς αὐτὸν μᾶς τὸ παρουσιάζει ἡ ἴστορία τοῦ πνεύματος εἰς τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως μεταξὺ θεοῦ καὶ κόσμου (φύσεως). Ἐκόστισε δὲ ἀπείρους κόπους εἰς τὸν ἀνθρωπὸν, ὡς ποὺ νὰ καταλάβῃ ὅτι ὁ θεὸς εἶναι μόνον προσωποποίησις τῆς φύσεως ποὺ πρέπει νὰ ἔννοεῖται ὡς σύστημα νόμων. Τὸ πρόβλημα αὐτὸν τῆς σχέσεως μεταξὺ θεοῦ καὶ κόσμου εἶναι καθ' ὅλα τὰ οὖσιώδη σημεῖα ὅμοιον πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως τῆς πολιτείας καὶ τοῦ δικαίου.

§ 16. Ἀν ἔννοηθῇ ἡ πολιτεία ὡς τάξις δικαίου τότε πρέπει ὅτα τὰ προβλήματα τῆς γενικῆς πολιτειολογίας νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ λυθοῦν ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτῆν. Ὁχι μόνον εἶναι τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ καὶ μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν αὐτῆν καταφαίνεται ἡ στενωτάτη σχέσις τῶν προβλημάτων περὶ τῶν δποίων πρόκειται, καὶ ἀκολουθεῖ ἡ λύσις αὐτῶν ὡς ἐνιαίον καὶ αὐτοτελὲς σύστημα. Οὕτω πως ἐπικυρώνεται καὶ ἡ δρθότης τῆς προϋποθέσεως αὐτῆς, δηλαδὴ τῆς ἀντιλήψεως, ὅτι ἡ πολιτεία εἶναι ἡ τάξις τοῦ δικαίου. Καὶ τῷ ὅντι· ὅλα τὰ προβλήματα τῆς γενικῆς πολιτειολογίας εἶναι προβλήματα τοῦ κύρους καὶ τῆς γενέσεως τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, συνεπῶς προβλήματα δικαίου. Ἐκεῖνο, ποὺ δνομάζουν «στοιχεῖα» τῆς πολιτείας, πολιτειακὴν ἐξουσίαν, ἔκτασιν τῆς πολιτείας, καὶ λαὸν τῆς πολιτείας, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ κύρος τῆς ποτειακῆς τάξεως, ὡς τοιαύτης, ὡς καὶ ἡ τοπικὴ καὶ προσωπικὴ ἔκτασις τοῦ κύρους τῆς τάξεως αὐτῆς. Μία εἰδικὴ περίπτωσις τοῦ

προβλήματος περὶ τῆς τοπικῆς ἐκτάσεως τοῦ κύρους τῶν κανόνων ποὺ ἀποτελοῦν τὴν πολιτειακὴν τάξιν εἶναι ἢ λύσις τῶν δικαιολογικῶν ἔκείνων μօρφῶν, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν διαίρεσιν τῆς πολιτείας εἰς περιφερείας, ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῆς ἀποκεντρώσεως. Ὅπο τὴν ἀποψιν δὲ αὐτὴν ἔννοοῦνται ἢ διοικητικὴ ἀποκέντρωσις, τὰ αὐτοδιοικούμενα σώματα, αἱ χῶραι (Länder), τὰ ἀποσπάσματα τῆς πολιτείας κτλ. ἀλλὰ κυρίως δἰλαι αἱ ἔνωσεις πολιτειῶν. Ἡ θεωρία τῶν τριῶν ἔξουσιῶν ἢ λειτουργιῶν τῆς πολιτείας παρουσιάζει ὡς ἀντικείμενόν της τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς γενέσεως τῆς τάξεως τοῦ δικαίου· τὰ πολιτειακὰ ὅργανα εἶναι δυνατὸν νὰ ἔννοηθοῦν, μόνον ὡς πράξεις πρὸς γένεσιν τοῦ δικαίου, αἱ δὲ πολιτειακὰ μօρφαὶ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἢ μέθοδος τῆς γενέσεως τῆς τάξεως τοῦ δικαίου, ποὺ εἴκονικῶς τὴν ὀνομάζουν «βούλησιν τῆς πολιτείας».

“Ολα αὐτὰ τὰ προβλήματα τῆς γενικῆς πολιτειολογίας εἶναι ἢ προβλήματα τῆς οὖσίας ἢ τοι τῆς μօρφῆς ἢ προβλήματα τοῦ περιεχομένου τῆς πολιτειακῆς τάξεως. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ἀναζητεῖται μόνον τὸ δυνατὸν περιεχόμενον ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ζητήσεως αὐτῆς εἶναι ὁ σχηματισμὸς τύπων. Τὸ ζήτημα δμως περὶ τοῦ δροῦ περιεχομένου τῆς πολιτειακῆς τάξεως δὲν πρέπει νὰ τίθεται ὑπὸ τῆς γενικῆς πολιτειολογίας· αὐτὸν εἶναι τὸ θέμα τῆς πολιτικῆς τῆς πολιτικῆς ὡς θεωρητικοῦ κλάδου τῆς πολιτικῆς θεωρίας, ἢν ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρίσῃ κανεὶς ἔτσι τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν πρὸς διάκρισιν αὐτῆς ἀπὸ τὴν γενικὴν πολιτειολογίαν. Ἡ γενικὴ πολιτειολογία πρέπει νὰ ἀποκλείσῃ αὐστηρότατα τὴν εἰσβολὴν τῆς εἰδικῆς πολιτικῆς ἀπόψεως εἰς τὴν σφαίραν της καὶ μάλιστα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαρότητος τῆς μεθόδου της.

II. Τὸ κύρος τῆς πολιτειακῆς τάξεως (Στατικὴ)

A. Τὸ κύρος.

(“Ἡ καλουμένη ἔξουσία τῆς πολιτείας, ἡ κυριαρχία πολιτεία καὶ διεθνὲς δικαίου.)

§ 17. Κατὰ τὴν συνήθη ἀντίληψιν ἢ πολιτεία εἶναι πολλοτῆς ἀνθρώπων, ισταμένων ὑπὸ ὀργανωμένην, τούτεστι τακτοποιη-